

Fudayl b. Muhammed el-Malatî'nin Hadis Rivayetindeki Yeri ve Önemi

Fudayl b. Mohammed al-Malatî His Stature and Importance in the Hadith Narration

Dr. Öğr. Üyesi Musab HAMOD

Sinop Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Hadis Ana Bilim Dalı
Sinop University, Faculty of Theology, Department of Hadith, Sinop, Turkey.
musabhamod@sinop.edu.tr

 0000-0002-7681-2537

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received

Kabul Tarihi / Accepted

Yayın Tarihi / Published

11 Haziran / June 2021

23 Eylül / September 2021

23 Eylül / September 2021

Atıf Bilgisi / Cite as:

Hamod, Musab. "Fudayl b. Muhammed el-Malatî'nin Hadis Rivayetindeki Yeri ve Önemi", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/2 (Eylül 2021, 286-306.
<http://doi.org/1051702/esoguifd.950925>

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by least two referees and scanned via a plagiarism software.

Copyright © Published by Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi /Eskişehir Osmangazi University, Faculty of Theology Bütün hakları saklıdır. / All right reserved. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esoguifd>

CC BY-NC 4.0 This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

Etik Beyanı / Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu, yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği ve bu araştırmanın desteklenmesi için herhangi bir dış fon almadıkları yazar tarafından beyan olunur / It is declared by the author that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study; that all the sources used have been properly cited; that no external funding was received in support of the research.

Fudayl b. Muhammed el-Malatî'nin Hadis Rivayetindeki Yeri ve Önemi

Öz ► Emevîler zamanında ve Abbâsîlerin ilk döneminde Şam'ın Roma'ya sınır boylarında (suğûr) Müslümanlarla Romalılar arasında yapılan savaşlar, bölgede yer alan kentlerin ilmi yönden çalışmalarını olumsuz etkileyerek İslam başkentlerinin gerisinde kalmasına sebep olmuştur. Bu nedenle, bazı âlimler, bu bölgede yaşayan ve hadis rivayetinde bulunan muhaddislerin tamamını rivayet yönüyle zayıf olduğu genel hükmüne varmışlardır. Bu muhaddislerin içerisinde Fudayl b. Muhammed el-Malatî'de bulunmaktadır. İşte bu çalışmada, hakkında herhangi bir cerh-ta'dîl ifadesi bulunmayan Malatya merkez camii imamı Fudayl b. Muhammed el-Malatî'nin belirtilen genelleme içerisine girip girmediğinin tespit edilmesi ve hadis rivayetindeki yerinin ortaya konulması amaç edinilmiştir. Hadis rivayet ehliyeti hakkında kaynaklarda bir bilgi yer almayan Fudayl b. Muhammed el-Malatî'nin rivayete ehliyetinin tespitinde yöntem olarak râvisi olduğu hadisler incelenmiştir. Çalışma esnasında Fudayl b. Muhammed el-Malatî'nin hadislerinde âlî isnadlar bulunduğu, bazı hadislerinin Sahihayn'a müstahrec olarak kullanıldığı aynı zamanda fikhî ve ahlâkî konularda önemli rivayetlerinin olduğu tespit edilmiştir. Onun râvi olarak yer aldığı hadisleri Ebû Nuaym el-İsfahânî, el-Heysemî ve İbn Hacer gibi meşhur münekkit âlimlerin olumlu bulup kullandığı görülmüştür. Yapılan araştırma ve takip edilen yöntem sonucunda Fudayl b. Muhammed el-Malatî'nin makbul bir râvi olduğu neticesine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Malatya, Rivayet, Cerh, Ta'dîl, Müstahrec.

Fudayl b. Mohammed al-Malatî His Stature and Importance in the Hadith Narration

Abstract ► During the Umayyad period and the first period of the Abbasids, the wars fought between the Muslims and the Romans on the borders of Damascus to Rome (suğûr), have negatively affected the scientific activity in the cities of this region and caused them to lag behind the Islamic capitals. For that some scholars have concluded that Malatyan hadith narrators -who are few- are unreliable. However, this study aims to figure out whether the Malatya-mosque imam, Fudayl al-Malatî, whom there is not any report of al-Jarh (discrediting) Wa (and) al-Ta'dil (endorsement) statement against him, is within this generalization or not, and show his stature in the hadith narration by scanning hadiths he narrated. The finding shows that al-Malatî's hadiths have a high isnad, some of his hadiths were used as a Mustakhraj for al-Sahihain and that he has important narrations in Fiqh and Ethics. Further, famous critics such as Abu Nu'aym al-Isfahani, al-Haythami, and Ibn Hajar accepted the hadiths in which he (al-Malatî) was a narrator. As a result of the research and the method followed, it was concluded that al-Malatî is an acceptable narrator.

Keywords: Hadith, Malatya, Narration, al-Jarh, al-Ta'dil, Mustakhraj.

Giriş

Malatya, Emevîler ve Abbâsîler döneminde kurulmuş bir sınır şehridir. Coğrafi açıdan suğûr adı verilen bu sınır şehirlerinden biri olması, Malatya'nın diğer merkezî şehirlere nazaran ilmî hareketliliğin daha az seyretmesine neden olmuştur. Ancak bu, Malatya'da ilmî çalışmaların hiç yapılmadığı anlamına gelmemektedir. Örneğin Malatya merkez camii imamı Fudayl b. Muhammed el-Malatî' (ö.

284/897) bulunduğu beldeye hadis rivayetine özgün bir katkı sağlamıştır.¹ Fudayl b. Muhammed el-Malatî, Ebû Nuaym Fazl b. Dükeyn (ö.219/834) gibi önemli âlimlerden rivayetlerde bulunmuş, kendisinden ise meşhur Mu'cem sahibi Taberânî (ö. 360/971) ve başka birçok âlim hadis rivayet etmiştir. Bunun yanı sıra Abdülganî el-Mısrî'nin (ö. 409/1018); "Malatyalılar arasında sika râvi yoktur" şeklindeki bir değerlendirmesi çerçevesinde, "Neden Malatyalılar genel olarak zayıf görülmüştür? Bütün Malatyalı râviler zayıf mıdır?" sorularına cevap aranmıştır. Bu yaklaşımla hakkında herhangi bir cerh-ta'dîl ifadesi bulunmayan Malatya merkez camii imamı Fudayl el-Malatî'nin belirtilen genelleme içerisine girip girmediğinin tespit edilmesi ve hadis rivayetindeki yerinin ortaya konulması amaç edinilmişti.

Yaşadığı bölgede önemli bir âlim olarak yer edinen Fudayl b. Muhammed el-Malatî'nin rivayet ehliyeti hakkında tarafımızca Arapça olarak sunulmuş bir tebliğ dışında her hangi bir çalışma yapılmamış olması dikkat çekicidir.

Bu proplem Fudayl el-Malatî'nin râvi olarak yer aldığı hadislerin incelenmesi ve Ebû Nuaym İsfahânî (ö. 430/1038), Heysemî (ö. 807/1405) ve İbn Hacer (ö. 852/1449) gibi önemli isimlerin Fudayl el-Malatî hakkında ne gibi değerlendirmelerde bulduklarının tesbit edilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda çalışmada analitik bir bakış açısı ve eleştirel bir yöntemle Fudayl el-Malatî'nin terâcim kitaplarındaki hayatı incelenmiş, âlimlerin onun bir râvi olarak hadis rivayetindeki mertebesi ve hadislerinin değeri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1. Fudayl b. Muhammed el-Malatî'nin Hayatı, Siyâsî ve İlmî Çevresi

Hayatı hakkında kaynaklarda oldukça sınırlı bilgi bulunan Fudayl b. Muhammed el-Malatî'nin ölüm tarihini Zehebî (ö. 748/1348) hicrî 284 olarak zikretmektedir.² Fudayl el-Malatî hakkında bilgiler genel olarak Zehebî ve İbn Ebû Hâtim(ö. 27/938) kanalıyla gelmektedir. Sonraki âlimler de Fudayl el-Malatî ile ilgili bilgileri yine bu kişilerden alıntı yaparak aktarmışlar, mevcut bilgilere yenisini eklememişlerdir. Bu anlamda Fudayl el-Malatî hakkında ilk ve önemli bilgiler İbn Ebû Hâtim'in *el-Cerh ve't-ta'dîl* adlı eserinde yer almaktadır. Zehebî'nin *Târîhu'l-İslâm* kitabında zikredilen bilgiler ise tamamlayıcı mahiyet arz etmektedir. İbn Ebû Hâtim bu eserinde Malatya merkez camii imamı olarak tanıtmakta ve onun Ebû Yahya künyesiyle de bilindiğini ifade etmektedir.³

Fudayl el-Malatî hakkında Zehebî ve İbn Ebû Hâtim kanalıyla gelen bu bilgileri sonraki âlimler mevcut bilgilere yenisini eklemeksizin aktarmışlar. Bu anlamda Fudayl el-Malatî hakkında İbn Ebû

¹ Gökür Göğebakan, "Malatya", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. (Ankara: TDV Yayınları, 2001) 27/468-473.

² Zehebî, Ebû Abdullah Ahmed b. Osman, *Târîhu'l-İslâm ve vefeyâtü'l-(tabakâtü'l-)meşâhîr ve'l-a'lâm*, thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf, (Beyrut: Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, 2003), 6/792.

³ Abdurrahman b. Ebi Hâtim er-Razi, *el-Cerh ve't-Ta'dîl*, (Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1271/1952), 7/76.; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 6/792.

Hâtîm'in *el-Cerh ve't-ta'dîl* eserinde yer alan bilgiler ilk olması, Zehebî'nin *Târîhü'l-İslâm* kitabında zikredilenler ise tamamlayıcı mahiyette olması açısından önem arz etmektedir. Kaynaklarda doğum tarihi hakkında bir bilgi bulunmamakla birlikte hadis aldığı hocalarının vefat tarihi ve şehirlerinden yola çıkarak hicri II. yüzyılın sonlarında ya da hicri III. yüzyılın başında doğmuş olması muhtemel görünmektedir.⁴ Nitekim Medineli İsmail b. Üveys (h. 226) ile Abdülaziz el-Üveysî (h. 220) ve Mekkeli Said b. Mansûr (h. 227) Fudayl el-Malatî'nin farklı memleketlerden olan hocalarındandır. Onun bu üç hocasıyla hac yolculuğu sırasında görüşmüş olması da kuvvetle muhtemeldir. Çünkü bu tarihlerden önce Fudayl el-Malatî, büyük bir ihtimalle, Cezire'den ayrılarak hac için uzun bir yolcuğa çıkmayacak kadar küçük bir yaşta olmalıdır. Bu ihtimaller dâhilinde Fudayl el-Malatî'nin Ebû Nuaym ve Dabbî'den hicri 217 senesinden önce hadis tahammülünde bulunduğu söylenebilir. Tüm bu bilgiler ışığında Fudayl el-Malatî'nin hicrî 199 veya hicri 200 yılında doğmuş olabileceğini söylememiz mümkün görünmektedir.

Fudayl el-Malatî hakkında daha ayrıntılı bilgi sahibi olabilmek ve Malatyalıların neden genel olarak taz'îf edildiğini anlamak için rivayet döneminde Malatya ile ilgili bilgileri de dikkatlice incelemek gerekmektedir. Nitekim Yakût el-Hamevî'nin (ö. 626/1229) Malatya hakkında; "Malatya şehrini İskender kurmuştur. Şehrin ilk fethi Hz. Osman'ın (ö. 35/656) hilafeti döneminde Şam emiri Muâviye (ö. 60/680) tarafından gerçekleştirilmiş, camisini ise sahabe inşa etmiştir." demektedir.⁵ Bu ifadeler, şehrin ne zaman ve kimler tarafından kurulduğuna yönelik açık ve net bilgiler sunması açısından önemlidir. Halîfe b. Hayyât (ö. 240/854-55) tarafından Malatya'nın hicri 33 yılında fethedildiği nakledilmiştir. Nitekim metinde hicri 33 yılında Muâviye b. Ebû Süfyân'nın Afrika ve Malatya'ya gazâ ettiği kaydı yer almaktadır.⁶ İbnü'l-Kelbî de bu nakilleri esas almamız gerekirse bölgenin fethinin zikredilen bu tarihlerde gerçekleştirildiğini düşünmemiz gerekmektedir.

Güncel bir çalışma olarak TDV İslam Ansiklopedisi'nde de Malatya'nın müslümanların eline geçmesiyle alakalı olarak şu bilgiler yer almaktadır: "Malatya, Emevîler devrinde Sugürülcezîre'nin, Abbâsîler döneminde özellikle de Hârûnürreşîd zamanında Avâsım bölgesinin önemli merkezlerinden biriydi."⁷ Ayrıca makalenin devamında Malatya'nın Müslüman Araplarla Bizanslılar arasında sık sık el değiştirdiği, Abbâsî Halifesi Ebû Ca'fer el-Mansûr'un el-Cezîre Valisi Abdülvehhâb b.

⁴ Bu tarih onun hocaları arasında bulunan Abdulaziz Uveysi'l-Medenî'nin vefat tarihine dayanmaktadır. Zira Abdulaziz Uveysi'l-Medenî hicri 220 yılında vefat etmesi ve Fudayl el-Malatî'nin ondan bu tarihten önce ders alması Fudayl el-Malatî'nin doğum tarihinin hicri II. yüzyılın başlarında olması gerektiği düşüncesi fikrine varmamıza neden olmaktadır. Bkz. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, thk. Şuayb Arnaût vd., (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1413/1993), 10/389.

⁵ Yâkût el-Hamevî, *Mu'cemü'l-büldân*, (Beyrut: Dâru'l-Fîkr, t.y.) 5/192.

⁶ Halîfe b. Hayyât, *Târîhu Halîfe b. Hayyât*, thk. Ekrem Ziyâ el-Ömerî, (Dîmeşk: Dâru'l-Kalem, 1397/1977), 167.

⁷ Göknuur Göğebakan; "Malatya", *DİA*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2003), 27/469.

İbrâhim b. Muhammed ile Hasan b. Kahtabe'yi gönderdiği ve Malatya'nın onun tarafından fethedilip şehrin yeniden inşa edildiği belirtilmektedir.⁸

İslâm coğrafyalarında ilmî hareketliliğin merkezlerinden biri de câmiler olmuştur. Ancak Malatya'da, bulunan câmiler süregelen savaşlar nedeniyle bilimsel çalışmaların yoğun olarak yürütüldüğü mekânlar olma kimliğini kazanamamıştır. Bu durum, İbn Asâkir'in (ö. 571/1176) *Târîhu medîneti Dimaşk* adlı eserinde Furât b. Selman'dan (ö. 150/757) nakledilen rivayette "Malatya mescidinde dine aykırı düşünceleri müzakere ediyorduk. Evime gidip tek başıma kalıp uyuduğumda gayıp-ten bir ses "Meymûn b. Mihrân⁹ ile beraber yola koyul!" diyordu." şeklinde yer almaktadır.¹⁰

Yukarıda işaret edilen Malatya'daki ilmî çalışmalardaki durgunluk sonraki dönemlerde de devam etmiş, bu konuda insanlar tarafından beklentiler de azalmıştır. Nitekim Hatîb el-Bağdâdî'nin (ö. 463/1071) şu nakli Malatya'da ilmî ortam beklentilerinin az olduğunu izah etmesi açısından önemlidir: "Muhammed b. Ali es-Sûrî bana dedi ki: Ben hâfız Abdülganî b. Said el-Mısırî'nin 'Malatya'da sika yoktur.' dediğini işittim."¹¹ Abdülganî'nin Malatyalılar hakkındaki bu değerlendirmesi aşırı bir genelleme olarak dikkat çekmektedir. Ancak Sem'ânî de "Malatya'dan çıkan muhaddislerin çoğunun zayıf olduğunu işittim."¹² demiş ve İshak b. Nuceyh el-Malatî, Temam b. Nuceyh el-Malatî, Dırâr b. Amr el-Malatî ve Ebu Yakub İshak b. Mahmud b. Cerrah el-Malatî gibi isimleri zayıf râvi olarak tatad etmiştir. Bununla birlikte Fudayl el-Malatî'nin ismi söz konusu râviler arasında yer almamaktadır. Bununla birlikte hadis ilmi açısından ifade etmek gerekirse muhaddislerin mesailerini hadis çalışmalarına teksif etmeleri siyasetten ve halk arasına karışmaktan uzak durmaları hadis ilminin fıkıh, tarih vb. ilimlerin aksine, siyasetten en az oranda etkilenerek gelişmesine zemin hazırlamıştır. Ancak suğûr adıyla bilinen sınır şehirlerde süregelen savaşların hadis ilmini de olumsuz etkilediğini belirtmek gerekir. Fudayl b. Muhammed el-Malatî'nin yetiştiği çevre o dönemde de hadis ilmindeki hareketliliğin incelenmesi açısından güzel bir örnek teşkil etmektedir. Fudayl el-Malatî'nin yaşadığı

⁸ Göknur Gögebakan; "Malatya", *DİA*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2003), 27/469.

⁹ İlmiyle meşhur olan Meymûn (ö.117/735) hakkında Zehebî; "O, imam, hüccet, Cezîre âlimi, müftüsü Ebû Eyyûb el-Cezerî'dir" der. Bkz. Zehebî, *Siyeru a'âlâmi'n-nübelâ*, 5/71.

¹⁰ İbn Asâkir, Ebû'l-Kasım Ali b. el-Huseyin b. Hibetullah b. Abdullah. *Târîhu Medinetu Dimaşk*, thk. Ömer b. Ğarâme el-Amrî. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1995), 61/350. Bu rivayetin senedinde geçen Furât b. Selman, sika râvi olan İbn Hibbân'a bu rüyayı anlatır. Meymûn b. Mihrân'dan (ö. 767) rivayetle Mevlâ b. Ukayl rikkat ehlinde olduğunu söyler. Ayrıca Cezîre halkının da bu kişiden rivayetlerde bulunduğunu dile getirmektedir. Bkz. İbn Hibbân el-Büstî, *es-Sikât*, (Haydarabat: Dâiratü'l-Meârifî'l-Osmâniyye, 1393/1973), 7/322.

¹¹ Hatîb el-Bağdâdî, Ahmed b. Ali, *Târîhu Bağdâd*, thk. Dr. Beşşâr Avvâd Ma'rûf, (Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1422/2002), 7/632.

¹² Sem'ânî, Abdülkerîm b. Muhammed, *el-Ensâb*, thk. Abdullah el-Barudî, (Beyrut: Dâru'l-cenân, 1408/1988) 12/422.

dönemde Malatya pekçok iç karışıklılara maruz kalmıştır. Bu durum da şehirde ilmi hareketliğin azalmasına neden olmuştur.¹³

2. Hocaları ve Talebeleri

Fudayl el-Malatî kaynaklardan tespit edilebildiği kadarıyla ondan fazla hocadan ilim tahsil etmiştir. Kronolojik olarak sıralamak gerekirse bunlar Ebû Nuaym el-Fazl b. Dükeyn (ö. 218-19/834-35), Mûsâ b. Dâvûd (ö. 219/835), Abdülazîz b. Abdullah el-Üveysî (ö. 221/836), Muhammed b. Mûsâ b. A'yem (ö. 223/838), Muhammed b. İsa et-Tabbâ' (ö. 224/839), Abdüsselâm b. Mutahhir (ö. 224/839), İsmail b. Ebû Üveys (ö. 226/841), Saîd b. Mansûr (ö. 227/842) ve Ebû Velîd et-Tayâlisî (ö. 227/842), Ma'mer b. Mahled Ebû Abdurrahman es-Sürûcî (ö. 231/846) Ebû Tevbe er-Rabî b. Nâfî' (ö. 241/856)¹⁴ ve Abdülgafûr b. Hakem (ö. 217/832)'dir.¹⁵ Fudayl'dan ders alan talebelerinin adedi ise yapılan araştırma neticesine göre beşi geçmemektedir. Söz konusu talebeleri ; Kâsım b. Ubeydullah el-Kâdî (ö. ?), Süleyman b. Ahmed el-Malatî (ö. ?), Ebû Arûbe (ö. 318/931) ile Ebu'l-Kâsım et-Taberânî (ö. 360/971)' dir. Ayrıca İbn Ebû Hâtim de(ö. 327/938) kendisinden rivayette bulunma icazeti almıştı¹⁶ Fudayl el-Malatî'nin öğrencilerinin azlığı daha önce de zikrettiğimiz gibi Malatya'nın sınır bölgesi olup sık sık el değıştirmesinden kaynaklanmış olması muhtemeldir.

¹³ Nitekim Hicri III. yüzyıl, Abbâsî halifesi Me'mûn b. Reşîd'in (ö. 218/833) hilafetiyle başlamış ve Mu'tazid-Billâh'ın (ö. 289/902) hilafetine kadar devam etmiştir. Bkz. Suyûtî, Abdurrahman b. Ebû Bekir, *Târîhu'l-hulefâ*, thk. Hamdi Demirtaş, (y.y.: Mektebetü Nezar Mustafa el-Baz, 1425/2004), 255, 248, 252, 260, 262, 265, 268. Malatya'nın fet-hinden ve Battal Gazi'nin (ö. 122/740) Mesleme b. Abdülmelik'in (ö.121/739) ordusunda komutan olarak yer al-masından sonra bölgede bazı önemli olaylar meydana gelmiştir. Bunlardan biri, h. 133'te Roma imparatoru Kons-tantin Malatya'yı kuşatıp tahrip ederek oradan ayrılması, bir diğeri de h. 140'ta Mansûr'un kardeşinin oğlu Abdülvehhâb ve Hasan b. Kahtabe'nin, halife Mansûr'un emriyle Malatya'yı imar edip onarması ve orada dört bin askeri iskân ettirmesidir. Bkz. Muhammed İbnü'l-Esir el-Cezerî, el-Kamil fi't-târîh, thk. Ebu'l-Feda Abdullah el-Kâdî, (Beirut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1407/1987) 5/37. Hicri 215'e gelindiğinde Roma üzerine Me'mûn ve oğlu Abbas'ın iki koldan yürüdüğü gazve meydana gelmiş, Me'mun Adana yakınındaki Misis'den girerken Abbas da Malatya'dan girmiştir. İbnü'l-Esîr, *el-Kamil fi't-târîh*, 5/564. Hüseyin (ö.354/965) Malatya'daki savaşlar ve orada yaşananlar üzerine aşa-ğdaki beyti söylemiştir: Malatya'daki savaşlar ve orada yaşananlar üzerine aşağıdaki beyti söylemiştir: "وَكَزَتْ فَمَزَتْ فِي دِمَاءِ مَلَطِيَّةٍ مَلَطِيَّةٌ أُمَّ لِلْبَيْنِ نَكْوَلٌ" Onlar, saldırılarla Malatya'yı Kana buladılar. Ah Malatya, yetim çocukların anası" Bkz. Mütenebbî, Ahmed Hüseyin, Divânü'l-Mütenebbî bi şerhi'l-Akberî, thk. Dr. Ömer et-Tabba', (Bey-rut: Dâru'l-Erkam b. Ebi'l-Erkam, 1997), 1/96.

¹⁴ İbn Ebû Hâtim, *el-Cerh ve't-Ta'dîl*, 7/76; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 6/792.

¹⁵ Malatî'nin Abdülgafûr b. Hakem'den rivayette bulunduğunu gösteren bir isnadla gelen rivayet şöyledir: "Fudayl b. Muhammed el-Malatî > Abdülgafûr b. Hakem > Şerik > Kesir b. İsmail > Muhammed b. Neşir > Ali b. Ebû Tâlib'ten Resûlullah'ın (sav.) şöyle buyurduğu nakledilmiştir: "Ashabımdan olan insanlara yemek ikram etmek bana çarşı-dan bir köle satın alıp onu azat etmemden daha sevimlidir." Bkz. Taberânî, Süleyman b. Ahmed, *Mekârimü'l-ahlâk*, (Beirut-Lübnan: Dâru'l-kütübi'l-İlmiyye, 1409/1989), 375.

¹⁶ Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 6/792.

Fudayl el-Malatî'nin hocaları ve talebelerine ilişkin bazı önemli mülahazaları maddeler halinde şöyle sıralamak mümkündür:

Fudayl el-Malatî'nin;

a. Hocalarından Ebû Nuaym, Mûsâ b. Dâvûd ed-Dabbî, Ebû Velîd et-Tayâlisî ve Abdüsselâm b. Mutahhir dokuzuncu tabakada yer almakta ve etbâû't-tâbiînin küçüklerinden sayılmaktadır. Fudayl el-Malatî'nin Ebû Velîd et-Tayâlisî ile Abdüsselam b. Mutahhir'den rivayet ettiği hadislerle rastlanmamışsa da Ebû Nuaym ve Mûsâ b. Dâvûd'tan naklettiği rivayetlerin Taberânî'de ve diğer kaynaklarda çokça görüldüğü ifade edilebilir. Bununla birlikte Fudayl el-Malatî'nin dokuzuncu tabakadaki hocalardan rivayette bulunması onun isnadlarının âli olduğunu da göstermektedir.

b. Hocalarının tamamı sika ve sadûk olup Kütüb-i Sitte ricalindedir. Sadece Abdülgaffâr b. Hakem makbul bir râvi olarak addedilmiştir ve Nesâî, *Müsnedü Alî b. Ebî Tâlib* isimli eserinde onun rivayetine yer vermiştir.¹⁷

c. Fudayl el-Malatî'nin bazı hocaları Buhârî veya Müslim'in râvilerindedir.¹⁸ Bu durum, onun bazı rivayetlerinin *Sahîhayn*'a müstahrec olarak zikredilmesine imkân sağlamaktadır.

d. Hocalarından ilk vefat edenler Mûsâ b. Dâvûd (ö. 217/832) ile Ebû Nuaym (h. 218/233) olmuştur. Son hocası ise Ebû Tevbe'dir (ö. 241/856). Bu bilgiler çerçevesinde Fudayl el-Malatî'nin h. 217'lerde hadis tahammülüne çoktan başlamış olabileceği, h. 241'lerde ise hadis talebinin nihayete erdiği söylenebilir.

Fudayl el-Malatî'nin hocaları ile ilgili tespit edilen diğer önemli bir husus da onun, Ebû Nuaym ve ed-Dabbî'den rivayet ettiği hadislerinin günümüze kadar aktarılmış olmasıdır. Bunun sebebi ise bu iki hocasından rivayet ettiği hadislerle âli isnad sahibi olmasının mümkün gözükmemesidir. Diğer taraftan Fudayl'ın, Ebû Velîd et-Tayâlisî ve Abdüsselâm b. Mutahhir gibi önemli râvilerden ve diğer tüm hocalarından naklettiği hadisler tespit edilememiştir.

3. Fudayl el-Malatî'nin'in Hadis Rivayetindeki Yeri

İbn Ebû Hâtim ve Zehebî'nin Fudayl el-Malatî'nin hayatıyla ilgili naklettiği bilgiler bu başlığın esasını oluşturmaktadır. Söz konusu iki müellifin aktardığı bilgiler makalenin ilk kısımlarında zikredildiği için bu başlık altında genel olarak Fudayl el-Malatî'nin hadis rivayetindeki mertebesine

¹⁷ İbn Hacer, Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî el-Askalânî. *Takrîbü't-Tehzîb*. thk. Muhammed Avvâme, (Halep: Dâru Reşîd, 1406/1986), 360.

¹⁸ Ebû Tevbe er-Rabî b. Nâfi' (ö. 241/856), Ebû Nuaym Fazl b. Dükeyn(ö.219/834), Muhammed b. İsa b. Tabbâ'(ö. 224/839), Saîd b. Mansûr, Ebû'l-Velîd et-Tayâlisî (h. 227) gibi.

değınilecek tekrara düşmemek adına İbn Ebû Hâtım ve Zehebî'nin nakilleri yeniden aktarılmayacaktır.¹⁹

Yukarıdaki izah çerçevesinde Fudayl el-Malatî'nin hadis rivayetindeki mertebesi hakkında herhangi bir bilginin tespit edilemediğı belirtilmelidir. Ancak onun hadis rivayetindeki mertebesini tayin edebilmek için aşağıda müstakil başlıklar halinde şu sorulara cevap aranacaktır: İbn Ebû Hâtım'in hakkında sükût ettiği râvilerin hükmü nedir? İbn Ebû Hâtım'in hadislerini aldığı veya hadislerine muttali olduğu bir râvi ile hakkında mücerret sükût ettiği râvi aynı mı değerlendirilmelidir? Fudayl el-Malatî'nin rivayetlerini kabul edenler dikkate alındığında bunların karîne ve delilleri var mıdır? varsa nelerdir?

3.1. İbn Ebû Hâtım'in Sükût Ettiğı Râvilerin Durumu

İbn Ebû Hâtım, *el-Cerh ve Ta'dîl* adlı kitabının mukaddimesinde eserinde takip ettiği metotlardan bahsederken sükût ettiği râvilerle ilgili şunları zikretmiştir: "...Kitapta hakkında cerh ve ta'dîle ilgili hüküm belirtmeden, kendisinden rivayette bulunulan herkes daha sonra haklarındaki cerh-ta'dîl değerlendirmeleri bulunması ümidiyle zikredilmiştir."²⁰ Bu açıklamadan İbn Ebû Hâtım'in, sükût ettiği râviler hakkında tevakkuf ettiğini ve rivayete ehliyetleri hususunda kesin bilgiye ulaşmadığı anlaşılmaktadır. Ancak İbn Ebû Hâtım'in sükût ettiği râviler hakkında doğrudan meçhul hükmüne varmak da isabetli değildir. Zira bu tür râvilerin başkalarından rivayetlerinin olup olmadığı incelenerek onlar hakkında cehaletin kaldırılması mümkündür. Eğer böyle bir râviden birden fazla kişi rivayette bulunmuşsa veya hakkında sükût edilen râviden sadece bir kişi rivayette bulunmuş bulunla birlikte râvi aynı zamanda şöhret sahibi ise bu iki durumda o râviden mechûlü'l-ayn sıfatı kalker ve râvi, mechûlü'l hâl durumuna geçer.²¹ Nitekim muhakkik âlimler, İbn Ebû Hâtım'in sükût ettiği bütün râviler için doğrudan "meçhuldür" hükmünde bulunmamışlar, cerh-ta'dîl ehlinin beklemek suretiyle sessiz kaldığı bu râvilerle ilgili araştırma yapmışlar, genel olarak bu durumdaki her bir râviyi karınelerine göre ayrı ayrı değerlendirip onlar hakkında uygun olan hükümden bulunmuşlardır. Bu bağlamda Fudayl el-Malatî'nin durumu incelendiğinde onun da meçhul bir râvi olmadığı görülmektedir. Çünkü o, hal tercemesinde zikredildiğı üzere Malatya mescidinin imamı olarak binilmekte ve Zehebî kendisinden rivayette bulunan râvilerden eserinde bahsetmektedir.

¹⁹ İbn Ebû Hâtım ve Zehebî'nin değerlendirmeleri "Fudayl b. Muhammed el-Malatî'nin Hayatı, Siyâsî ve İlmî Çevresi" başlığı altında yukarıda ele alınmıştır.

²⁰ İbn Ebû Hâtım, *el-Cerh ve t-ta'dîl*, 1/13.

²¹ Nitekim İbnü'l-Kattân da İbn Ebû Hâtım'in kendisi hakkında sükût ettiği kimselerden biri olan Mehdi b. İsâ el-Vâsıtî'yi zikrederek onun İbn Ebû Hâtım'e göre mechûlü'l-hâl olduğunu ifade etmiştir. Bkz. İbnü'l-Kattân, Ali İbn Muhammed Farisi Ebu'l-Hasan, *Beyânü'l-vehm ve'l-ihâmi'l-vâkı'ayn fi kitâbi'l-Ahkâm*, thk. Hüseyin Ayet Said, (Riyad: Dâru taybe, 1418/1997), 3/23.

Tespit edilebildiği kadarıyla söylemek gerekirse; İbn Ebû Hâtîm, “mechûlü'l-hâl” tabirini kendisi hakkında sükût ettiği kimseler için kullanmıştır. Makbul ifadesinin ise tevakkuf ettiği ve sonradan araştırmada bulunup hadislerinin makbul olacağı görüşüne vardığı râviler için kullanıldığı görülmektedir.²² Ancak yine de bu konuda genel bir yargıya ulaşmak “tesâhül” olacaktır. Bu sebeple hakkında tevakkuf edilen her bir râviyle ilgili detaylı bir araştırma yapılarak bir hükme varmak en doğru yöntemdir. Dolayısıyla hakkında sükût edilen bir râvî olan Fudayl el-Malatî'nin durumunun da ayrıntılı olarak incelenmesi gerekmektedir.

Bu bilgiler ve karineler ışığında İbn Ebû Hâtîm'in Fudayl el-Malatî hakkındaki sükûtu, onu makbul bir râvi olarak gördüğü görüşüne hamledilebilir. Buna ek olarak aşağıda zikredilecek tercih sebepleri de Fudayl el-Malatî'nin rivayetlerinin makbul olduğunu göstermektedir.

3. 2. Fudayl el-Malatî'nin Rivayetlerinin Makbul Olduğunu Gösteren Karineler

Fudayl el-Malatî'nin rivayetlerinin makbul olduğunu gösteren karineleri üç maddede zikretmek mümkündür:

a. Ziyâeddin el-Makdisî, (ö. 643/1245) *el-Ehâdisü'l-muhtâre*²³ adındaki eserinde Fudayl el-Malatî'den nakledilen rivayeti almıştır.²⁴ Ziyâeddin el-Makdisî rivayeti Taberânî'den rivayet etmektedir. İsnadında Süleyman b. Ahmet et-Taberânî > Fudayl el-Malatî > Ebû Nuaym > Affân b. Muslim > Abbâd b. Râşid > Hasen el-Basrî > Sahâbî Ahmer'den meydana gelmektedir.²⁵ Aynı rivayet senedinde

²² Abdülfettâh Ebû Gudde de büyük münekkit âlimlerin haklarında sükût ettiği râvilere kitaplarında yer vermesinin onları cehaletle nitelemeyip ta'dîl ettiğine işaret ettiğini bildirmiştir. Bkz. Leknevî, Muhammed Abdülhay, *er-Ref ve't-tekmil fi'l-Cerh ve't- ta'dîl*, thk. Şeyh Abdülfettah Ebû Gudde (Beyrut: Dâru'l-Beşâir, 1421/2000), (Muhakkikin şerhi, 230)

²³ Türkiye Diyanet vakfının hazırlamış olduğu İslam ansiklopedisi *el-Muhtâre* adlı eser hakkında şunları zikretmektedir “Ziyâeddin el-Makdisî'nin en önemli ve hacimli eseri olup müellif burada Şaîhîhayn dışında kalan, özellikle müsned, sünen, tabakat ve tarih kitaplarıyla cüz gibi küçük hacimli derlemelerde yer alan sahih hadisleri toplamış, sahih hadis kabulü için uyguladığı ölçülerdeki hassasiyeti sebebiyle çok kimse onun bu eserini Hâkim en-Nisâbü'nin *el-Müstedrek 'ale's-Şaîhîhayn'*ından daha muteber saymıştır.” Bkz. Mehmet Efendilioğlu, “Ziyâeddin el-Makdisî”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 43/492.

²⁴ Ziyâeddin el-Makdisî, Ebû Abdillâh Ziyâüddîn Muhammed b. Abdilvâhid b. Ahmed el-Makdisî es-Sa'dî, *el-Mustarec min el-Ehâdisü'l-Muhtâre minmâ lem yuhrichü'l-Buhârî ve Müslim fi Şaîhîhayhimâ*, thk. Abdu'l-Melik b. Abdullah b. Duheş, (Beyrut: Dâru Hıdr li't-Tabbâti ven-Neşr, 1420/2000), 4/72.

²⁵ Rivayetin metni şöyledir: “حدثنا فضيل بن محمد الملطي ثنا أبو نعيم عن عفان بن مسلم عن عباد بن راشد عن الحسن حدثنا أحمز صاجب “رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إن كنا لناوي لرسول الله صلى الله عليه وسلم مما يجافي بيديه عن جنبه إذا سجد كollarını yanlarından o kadar çok ayırırdı ki (açardı) bizler kendisini zorlamasından dolayı ona acırdık”. Bkz. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 1/279.

Fudayl el-Malatî bulunmaksızın Ahmet b. Hanbel, Ebû Dâvud ve İbn Mâce'nin eserlerinde de bulunmaktadır.²⁶

Ziyâeddin el-Makdisî eserinde isnadında Fudayl el-Malatî'nin bulunan bu rivayeti ceyyit (sağlam) olan rivayetlerin içerisinde zikrederek Fudayl el-Malatî makbul bir râvî olarak kabul etmektedir. Zira o eserinin mukaddimesinde hadisleri seçerken Buhârî ve Muslim'de yer almamış olmakla birlikte senedi sağlam rivayetlerden tercih ettiğini belirtmektedir.²⁷ İbn Kesîr, (ö. 774/1373) Ziyâeddin el-Makdisî'nin eseri hakkında Hâkim en-Nîsâbü'rî'nin (ö. 405/1014) *el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn* adlı eserinden daha kıymetli olduğunu zikretmektedir.²⁸

el-Muhtâre'da zikredilen ve Taberânî tarikıyla gelen rivayetin senedinde Fudayl el-Malatî, Ebû Nuaym el-Fadl b. Dükeyn, Abbâd b. Râşid, Hasen el-Basrî ve Ahmer b. el-Cüz'i'den gelmektedir. İsnadda durumları ihtilafli raviler de bulunmaktadır. Örneğin Abbâd b. Râşid'i Buhârî *ed-Duafâ*'sında zikretmekle birlikte kendisinin bazen yanıldığını söylemektedir.²⁹ İbn Ebû Hâtım ((ö. 327/938) ise "salih bir râvî" olarak değerlendirmekte ismin Buhârî'nin *ed-Duafâ*' adlı eserinde yer almasına karşın "Eğer Buhârî onu zayıf bir ravi olarak görmüş olsaydı ondan rivayette bulunmazdı." demektedir.³⁰ Zehebî ise Nesâî'nin güçlü bir ravi olmadığı şeklindeki değerlendirmesini aktardıktan sonra kendisinin raviyi mevsik kabul ettiğini belirtmektedir.³¹ İbn Hacer, (ö. 852/1449) Abbâd b. Râşid'in Hasan el-Basrî ve Bezzâr'ın öğrencisi olduğunu, kendisinden Buhârî, İbn Mâce ve Nesâî'nin hadis rivayet ettiğini zikrettikten sonra bazen vehmetmesine rağmen sadûk bir ravi olduğunu kaydetmektedir.³² Senedde geçen diğer iki ravi Fudeyl b. Muhammed ed-Dukeyn³³ ve Affân b. Muslim'in³⁴ cerh ve ta'dil bakımından durumlarının ise sika olduğunu belirtmiştik. Bu sened incelemesinden de görüldüğü

²⁶ Bkz. Ahmet b. Hanbel, 33/48 (No:30338)İ Ebû Dâvut, "Salât", 157; İbn Mâce, "İkâmetu's-Salât", 19.

²⁷ Ziyâeddin el-Makdisî, *el-Muhtâre*,1/70.

²⁸ İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbiddîn Ömer b. Kesîr b. Dav' b. Kesîr el-Kaysî el-Kureşî el-Busrâvî ed-Dımaşkî, *el-Bâisu'l Hasîs, ilâ İhtisâri Ulûmi'l-hadis*, thk. Ahmet Muhammed Şâkir, Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye t.s.), 29; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, thk. Ali Şîrî, (Beyrut: İhyâu't-Turâsî'l-Arabiyye, 1408/1988), 13/198. Bazı alimler Ziyâeddin el-Makdisî'nin *el-Muhtâre*'de yer verdiği hadisleri eleştirmişlerdir. Bkz.Nureddin İtr, *Menhecu'n-nakt fi ulûmül-hadis*, (Dimişk: Dâru'l-Fikr, 1418/1997), 259.

²⁹ Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cu'fî el-Buhârî, *Kitâbü'd-Du'afâ'i's-Sagîr*, thk. Ahmet b. İbrahim, (Semnud/Mısır: Mektebetü İbn Abbâs, 2005), 89.

³⁰ İbn Ebû Hâtım, el-Cerh ve't-Ta'dîl, 6/79. Buhârî'nin *Sahîh*'in'de ondan rivayet ettiği hadis için bkz. Buhârî, "Tefsir" 40, (No:4529).

³¹ Zehebî, "Men tuküllime fihi ve huve muvessek" thk. Muhammed Şekûr, (ez-Zerkâ: Mektebetu'l-Menâr, 1406/1986), 105.

³² İbn Hacer, Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî, *Takrîbu't-Tehzîb*, thk. Muhammed Avvâme, (Suriye: Dâru'r-Rüşd, 1406/1988), 290.

³³ İbn Hacer, *Takrîbu't-Tehzîb*,446.

³⁴ İbn Hacer, *Takrîbu't-Tehzîb*,393.

üzere Abbâd b. Râşid dışında -ki onun durumunu da muvessek dememiz mümkündür- bütün ravilerin sika oldukları görülmektedir.

b. Heysemî, *Mecma'û'z-zevâ'id* adlı eserinin mukaddimesinde Taberânî'nin, *Mîzânü'l-i'tidâl*'de zikrolunan hocalarının zayıf olduğunu belirtmiş ve *Mîzânü'l-i'tidâl*'de zikredilmeyen ve Taberânî'nin hadis aldığı hocaları hakkında genel bir ifade ile tevsikte bulunarak şunları söylemektedir: “*Mîzân*'da Taberânî'nin hocalarından zayıf olanlarını *Mecma'û'z-zevâ'id*'de belirttik. *Mizan*'da olmayan hocalarını da sonra sika râviler arasına ilhak ettik.”³⁵ Fudayl el-Malatî de Taberânî'nin şeyhlerindendir ve o *Mizan*'da zikredilmemiştir. Heysemî'nin bu ifadesine göre Fudayl el-Malatî sikadır. Böylelikle teorik olarak izah edilen konuyu pratikte de açıklığa kavuşturmak için aşağıda Fudayl el-Malatî'den nakledilen bazı hadisler şunlardır:

1. Fudayl b. Muhammed el-Malatî > ona Ebû Nuaym > Mis'ar > Ebû Avn'dan > Beni Esed kabilesinden bir adam şöyle dedi: “Ben Ebû Bekr'i (r.a.) Zât-ı Selâsil gazvesinde gördüm, sanki sakalı alev alev gibiydi. Derisi hafif beyaz bir deve üzerindeydi”³⁶ Heysemî de *Mecma'û'z-zevâ'id*'te: “Esedoğullarından bir adamdan dedi ki: Ebû Bekir Sıddîk'ı gördüm...” Taberânî, “Esedoğullarından olan adamı tanımıyorum. Meçhul olan o ravinin dışındaki diğer diğer râvileri sahih râvilerdir.”³⁷ belirtmektedir. Görüldüğü üzere Heysemî, Fudayl el-Malatî'yi sika kabul etmektedir.

2. Heysemî'nin *Mecma'û'z-zevâ'id*'inde yer alan diğer bir rivayette şöyledir: Fudayl b. Muhammed el-Malatî > Ebû Nuaym > Abdullah b. Mübeşşir el-Medînî > Zeyd b. Ebû Attâb > Muâviye minbere çıktı şöyle dedi: Ben Resûlullah'ı (sav.) şunu derken işittim: “... Deveye binen kadınların en hayırlısı Kureyş kadınlarıdır. Kocasını elinde besler ve küçükken çocuğuna şefkatle davranır.”³⁸ Heysemî de “Zeyd b. Ebû Attâb'tan naklen: “Muâviye minbere çıktı... (aynı hadisi zikretti)” dedi. Taberânî bu hadisleri zikrettikten sonra seneddeki ravilerin sika olduğunu belirtmektedir.³⁹

c. İbn Hacer, *Ta'liku't-ta'lik* adlı eserinde Buhârî'de Muâviye tarihiyle muallak olarak gelen: “Kadınların en hayırlısı...” metinli hadisi⁴⁰ Ahmed b. Hanbel kanalıyla zikrettikten sonra, “Bize daha âli bir senedle rivayet edildi demiş ve Taberânî'nin Fudayl el-Malatî tarihi ile gelen rivayeti kaydetmiştir. Akabinde senedteki râvileri sayarak “bu, râvileri sika olan muttasıl sahih bir isnattır”.⁴¹ demiştir.

³⁵ Heysemî, Ali b. Ebû Bekir Nureddin, *Mecma'û'z-zevâ'id ve menbeu'l-fevâid*, (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1988), 1/8.

³⁶ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, thk. Hamdi b. Abdülmecid es-Selefi, (Musul: Mektebetü'l-Ulûm ve'l-Hikem, 1404/1983), 1/57.

³⁷ Heysemî, *Mecma'û'z-zevâ'id*, 9/42.

³⁸ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 19/342.

³⁹ Heysemi, *Mecma'û'z-zevâ'id*, 4/271.

⁴⁰ Buhari, “Nafakat”, 10.

⁴¹ İbn Hacer, *Ta'liku't-ta'lik ale Sahihi'l-Buhârî*, thk. Said Abdurrahman Mûsâ el-Kazki, (Beyrut - Amman: el-Mektebü'l-İslami, Dâru'l-Ammâr, 1405/1985), 4/481.

İbn Hacer'in Fudayl el-Malatî'nin yer aldığı senedle ilgili bu kavli dolaylı olarak Fudayl el-Malatî'nin de sika olduğunu göstermektedir.

Netice olarak yukarıda zikredilen karinelere yola çıkarak, Ziyâeddin el-Makdisî, Heysemî ve İbn Hacer'in ifadeleri de dikkate alındığında Fudayl el-Malatî'nin rivayetlerinin hasen veya makbul olarak görülebileceğini söylemek mümkündür.

4. Fudayl b. Muhammed el-Malatî'nin Rivayetlerinin Önemi

Fudayl b. Muhammed el-Malatî'den nakledilen rivayetler Taberânî'nin eserleri başta olmak üzere pek çok eserde yer almıştır. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*'de Fudayl el-Malatî'nin seksen bir, *el-Mu'cemü'l-evsat*'ta beş, *el-Mu'cemü'l-sağîr* de ise bir hadisini kaydetmiştir. Bununla birlikte Taberânî Fudayl el-Malatî'nin hadislerine *Müsned-i Şâmiyyîn*,⁴² *Mekârimü'l-ahlâk*⁴³ ve diğer kitaplarında da yer vermiştir. Ebû Nuaym; *Ma'rifetü's-sahabe*,⁴⁴ *Müstahrec*⁴⁵ ve *Târîhu İsfahân*⁴⁶ adlı eserlerinde, İbn Asâkir ise *Târîhu Medîneti Dimaşk'ında* Fudayl el-Malatî'nin hadislerini tahrir etmiştir.⁴⁷ Fudayl el-Malatî, Ebû Nuaym Fazl b. Dükeyn'den aldığı pek hadisi Taberânî'n eserlerinde görmemiz mümkündür.⁴⁸ Ayrıca Hanefî fihhına dair Burhâneddin el-Mergînânî'nin (ö. 593/1197) *el-Hidâye* adlı eserindeki hadislerin tahririni yapan Abdullah b. Yûsuf ez-Zeylâî, Fudayl b. Muhammed el-Malatî'den nakledilen hadisleri de tahrir etmiştir. Bunlara ait bazı örnekler şunlardır:

a. قال الطبراني: حَدَّثَنَا فَضَيْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَطَّيْ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ جَابِرٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ جَرِيرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: « أَرْضُوا وَسَعَاتِكُمْ وَمُصَدِّقِيكُمْ »⁴⁹

⁴² Taberânî, *Musnedu's-Şâmiyyîn*, thk. Muhammed b. Abdulmecid, (Beyrut: Muessetur'r-Risâle, 1405/1984), 2/324.

⁴³ Taberânî, *Mekârimü'l-ahlâk*, 333, 375, 384.

⁴⁴ Ebû Nuaym el-İsfahânî, Ahmed b. Abdullah, bû Nuaym el-İsfahânî, *Ma'rifetu's-Sahâbe*, thk. Âdil b. Yusuf el-Gazâzî, (Riyad: Dâru'l-Vatan 1419/1998), 1/82, 99, 126, 305, 328; 2/919; 3/1397, 1652, 1722; 4/2122, 2155, 2255; 5/2747, 2828.

⁴⁵ Ebû Nuaym el-İsfahânî, *el-Müsnedü'l-müstahrec 'alâ Şahîhi Müslim*, thk. Muhammed Hasan Muhammed Hasan İsmail eş-Şafîî, (Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, 1417/1996), 2/250, 464.

⁴⁶ Ebû Nuaym el-İsfahânî, *Târîhu İsfahân*, thk. Seyyid Kesrevî Hasan, Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-ilmîyye, 1410/1990), 1/269;2/61.

⁴⁷ İbn Asâkir, *Târîhu Medînetu Dimaşk*, 38/130; 61/266-267.

⁴⁸ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, inde Fudayl el-Malatî'den nakledilen 85 rivayetin 76 Ebû Nuaym Fazl b. Dükeyn'den 5 tanesi Mûsâ b. Dâvûd ed-Dabbî'den rivayet edilmiştir. Bkz. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 1/57-106-131-220-263-279, 2/222-225-242-252-327-334, 3/47, 4/64-94-123-278, 5/118-121-141-244, 6/100-117, 7/26-89-277, 9/118-137-190-236-237-238-246-284, 10/158, 11/51-12/59-450, 13/116, 17/67-105-115-142-189-355, 18/266, 19/115-125-237-312-312-342-20/223-418-419, 22/19-108-195-239-341-345-360-386-387, 23/329-343, 24/55-135-183-184-316, 25/34.

⁴⁹ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 2/327.

Taberânî, Fudayl b. Muhammed el-Malatî > Ebû Nuaym > İsrail > Câbir > Şa'bi > Cerîr şöyle dedi: "Ben Resûlullah'ın (sav.): "Sizler, zekât memurlarınızı ve devlet memurlarını razı ediniz." dediğini işittim.

Bu hadisi İbn Zencûye (ö. 251/865) *el-Emvâl* kitabında tahrîc etmiş ve "Ebû Nuaym anlattı." diyerek aynı lafızla nakletmiştir.⁵⁰ Rivayet, *Sahîh-i Müslim* ile Ebû Dâvûd ile Nesâî'nin *Sünen*'lerinde Abdurrahman b. Hilâl el-Absî tarikiyle Cerîr'den «أَرْضُوا مُصَدِّقِكُمْ» lafzıyla zikretmiştir.⁵¹ İbn Hilâl el-Absî tarikinde Cerîr'den "musaddikiküm/مصديقكم" lafzıyla kısaltılarak gelmiştir. Şa'bi tarikiyle Cerîr'den gelen bu yol Fudayl el-Malatî ve İbn Zencûye tarikidir: "سعاتكم ومصديقكم" ibaresinde görüldüğü üzere "suât" ziyadesiyle gelmiştir. Zemahşerî, "suât" kelimesini "musaddîkler" kelimesinden daha geniş anlam taşıdığını belirtmektedir.⁵² Böylece zekât memurları dışındaki memurlar da bu kavram (suât) kapsamına girmektedir. Eğer Fudayl el-Malatî'yi sika kabul etmemiz halinde ziyadesi de makbuldür. Nitekim Zamehşeri bunu dikkate almış ve kelimeyi açıklamıştır.

b. قال أبو نعيم: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا فَضِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَلْطِيُّ، ثنا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا عُمَرُ بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنِ السَّعْبِيِّ، قَالَ: كَانَ أَبُو بَكْرٍ شَاعِرًا، وَكَانَ عُمَرُ شَاعِرًا، وَكَانَ عَلِيٌّ أَشْعَرَ الثَّلَاثَةِ.

Ebû Nuaym el-İsfahânî'nin *el-Müntehâb* isimli kitabının "Şuarâ" bahsinde geçen bu rivayet, Süleyman b. Ahmed > Fudayl b. Muhammed el-Malatî > Ebû Nuaym > Ömer b. Ebû Zâide > Şa'bî'den gelmekte ve: "Ebû Bekir (r.a) şairdi, Ömer (r.a) şairdi, Ali ise üçünün en iyi şairiydi."⁵³ denilmektedir. Fudayl el-Malatî bu rivayette de teferrüd etmiştir.

c. قال الطبراني: أخبرنا فضيل بن محمد المَلْطِيُّ، ثنا عبد الغفار بن الحكم، ثنا شريك، عن كثير أبي إسماعيل، عن محمد بن نضر، عن علي بن أبي طالب - رضي الله عنه - قال: «لأن أجمع أناسا من أصحابي على صاع من طعام أحب إلي من أن أخرج إلى السوق فأشترى نسمه فأعيقها.

Taberânî Fudayl b. Muhammed el-Malatî > Abdülgaffar b. Hakem > Şerik > Kesir Ebû İsmail > Muhammed b. Neşr > Ali b. Ebû Tâlib (r.a) kanalıyla gelen: "Ashabımdan bazılarını toplayıp az miktardaki yemeği yedirmem, çarşıya çıkıp bir köle satın alarak âzâd etmemden daha sevimlidir."⁵⁴ Fudayl el-Malatî, bu rivayette teferrüd etmiştir.

⁵⁰ İbn Zencûye, Hamid b. Muhalled el-Horasani, *el-Emvâl*, thk. Şakir Zeyb Feyyaz, (Suudi Arabistan: Merkezü'l-Melik Faysal İslami Araştırma ve Çalışmaları, 1406 /1986), 3/891.

⁵¹ Müslim, "Zekât" 988; Ebû Dâvûd, "Zekât" 5; Nesâî, "Zekât" 13.

⁵² Zemahşerî, Mahmûd b. Ömer Cârullah, *el-Fâ'ik fi garîbi'l-hadîs*, thk. Ali Muhammed el-Buhârî, Muhammed Ebû'l-Fazl İbrahim, (Lübnan: Dâru'l-ma'rife, y.y), 1/201.

⁵³ Ebû Nuaym el-İsfahânî, Ahmed b. Abdullah, *el-Müntehab min Kitâbi's-su'arâ*, thk. İbrahim Salih, (Dimaşk: Dâru'l-beşâir, 1994), 48.

⁵⁴ Taberânî, *Mekârimü'l-ahlâk*, 375.

Fudayl el-Malatî'nin nakalettiği bazı hadisler tahric kitaplarında yer almaktadır. Örneğin hanefi fikhının temel eserlerinden olan Zeylaî'nin (ö.762/1360) *Naşbü'r-râye li-tahrîci eḥâdîsi'l-Hidâye* adlı eserinde Fudayl el-Malatî nakledilen Hz. Peygamberin ve sahâbenin sabah namazında kunut okuduklarına dair rivayet bulunmaktadır.⁵⁵ Rivayet, Taberânî' el-Mu'cemü'l-Kebîr adlı eserinde de bulunmakla birlikte⁵⁶ Heysemî, rivayetin hasen olduğunu belirtmektedir.⁵⁷ Rivayet şöyledir:

Taberânî > Fudayl b. Muhammed el-Malatî > Ebû Nuaym > Ebû'l-Umeys > Abdurrahman b. el-Esved > Babası İbn Mes'ûd: Sabah namazında kunut okumazdı. Vitirde ruhudan önce okurdu."

قال الزيلعي: "رَوَى الطَّبْرَانِيُّ فِي "مُعْجَمِهِ" حَدَّثَنَا فَضِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَلَطِيُّ ثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ ثَنَا أَبُو الْعُمَيْسِ وَحَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْأَسْوَدِ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ لَا يَقْنُتُ فِي صَلَاةِ الْعَدَاةِ، وَإِذَا قَنَتَ فِي الْوَتْرِ قَنَتَ قَبْلَ الرُّكُوعِ، أَنْتَهَى. وَفِي لَفْظِهِ: كَانَ لَا يَقْنُتُ فِي شَيْءٍ مِنَ الصَّلَوَاتِ إِلَّا فِي الْوَتْرِ، قَبْلَ الرَّكْعَةِ".

5. Fudayl b. Muhammed el-Malatî'nin Bazı Rivayetlerinin Müstahrec Olarak Kullanılması.

Müstahreclerin birtakım faydaları vardır. Bu hususla ilgili İbnü's-Salâh'ın *Sahîhayn* için yaptığı şu değerlendirme kayda değerdir: "Buhârî ve Müslim'in *Sahîh*'leri üzerine yapılan müstahreclerden elde edilen iki faydadan biri isnadının âlî olması diğeri ise *Sahîh*'in değerinin fazla olmasıdır."⁵⁸ İbn Hacer, *en-Nüket*'inde İbnü's-Salâh'ın bu tespitine ilaveten müstahreclerin bir çelişki durumunda tercihte bulunmaya imkân sunması itibariyle pek çok tarik sunmasını üçüncü bir fayda olarak eklemiştir.⁵⁹ Yine İbn Hacer, müstahreclerin faydalarına ek olarak şunları da zikretmiştir: Mübhemi açıklamak ve müdellisin *Sahîhayn*'da an'ane ile rivayet ettiği hadisin müstahreclerde semânın tasrih edilmesine imkân vermesi. Ezcümle *Sahîhayn*'da geçen her bir illeti istihrac yoluyla gidermek mümkündür. Örneğin Buhârî *Sahîh*'inde "حَدِيثٌ خَيْرٌ نَسَاءِ رَكْبِنِ الْإِبْلِ" hadisini bazı tariklerde Muâviye'den muallak olarak rivayet etmiştir.⁶⁰ Daha sonra İbn Hacer *et-Ta'liku't-ta'lik* isimli eserinde bu rivayeti Fudayl el-Malatî yoluyla mevsul olarak istihrac etmiştir.⁶¹ Bu da Fudayl el-Malatî'nin rivayetlerinin müstahrec olarak kullanılmasının önemini göstermektedir.

⁵⁵ Zeylaî, Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdullâh b. Yûsuf b. Muhammed ez-Zeylaî, *Naşbü'r-râye li-tahrîci eḥâdîsi'l-Hidâye*, Muhammed Avvame, (Beyrut: Muessesetu'r-Reyyân li't-Tabbâati ve'n-Neşr, 1418/1997) 2/124.

⁵⁶ Rivayet şöyledir: Taberânî > Fudayl b. Muhammed el-Malatî > Ebû Nuaym > Ebû'l-Umeys > Abdurrahman b. el-Esved > Esved b. Yezid (Babası): "İbn Mes'ûd, Sabah namazında kunut okumazdı. Vitirde rukudan önce okurdu." Bkz. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 9/238.

⁵⁷ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâ'id*, 2/137.

⁵⁸ İbnü's-salâh eş-şehrezûrî, Osman b. Abdurrahman, Muḥaddimetü İbni's-Şalâh, thk. Abdüllatif el-Hemîm, Mahir Yasin el-Fahl, (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Birinci Baskı, 1423/2002), 92.

⁵⁹ İbn Hacer, *en-Nüket 'alâ kitâbi'İbni's-Salâh*, 1/321.

⁶⁰ Buhârî, "Nafakat" 10.

⁶¹ İbn Hacer, *Ta'liku't-ta'lik*, 4/481.

Ebû Nuaym el-İsfahânî'nin *Mustahrec*'inde Fudayl el-Malatî'ye ait yer verdiği rivayet şöyledir: Abdullah İbn Mes'ûd' "Kim Allah'a (c.c.) yarın Müslüman olarak kavuşmayı dilerse şu namazları muhafaza etsin..." Bu hadis, Müslim'in Ebû Bekir b. Ebû Şeybe'den onun da Ebû Nuaym Fazl b. Dükeyn'den nakledilmektedir.⁶²

Ebû Nuaym el-İsfahânî *Müstahrec*'inde bu hadisi doğrudan Taberânî'den Fudayl el-Malatî, Ebû Nuaym Fazl b. Dükeyn tarikiyle nakletmiştir. Yukarıdaki zikredilen rivayete bakıldığında da Müslim ile Fazl b. Dükeyn arasında bir râvi, İsfahânî'nin rivayetinde ise Fazl b. Dükeyn ile İsfahânî arasında ise Taberânî ve Fudayl el-Malatî olmak üzere iki râvinin olduğu görülmektedir. Bu durum da Ebû Nuaym el-İsfahânî'nin Fudayl el-Malatî vesilesiyle naklettiği bu rivayetin sened yönünden Müslim'in hadisine oldukça yakın olduğunu göstermektedir öyle ki İsfahânî bu rivayeti sanki İmam Müslim'in tabakasından bir râviden aktarmıştır. Bu da aynı zamanda Fudayl el-Malatî'nin bu rivayetinin âli isnad seviyesinde olduğunu göstermektedir. Zira Fudayl el-Malatî, Fazl b. Dükeyn'nin rivayetinde olduğu gibi dokuzuncu tabakaya yetişmiş ve o tabakadaki râvilerden rivayette bulunmuştur. Böylelikle rivayetin âli isnadla nakledilmiş olmasına neden olmuştur.

Sonuç

Fudayl el-Malatî'nin hadis rivayetindeki yeri ve önemi üzerine kaleme alınan bu çalışma sonucunda elde edilen neticeleri şöyle sıralayabiliriz

Genel olarak Malatyalıların zayıf olarak görülmesinde o dönemde sınır kenti olan Malatya'daki ilmi hareketliliğin azlığı ve siyasi kargaşaların baş göstermesi etkili olmuştur. Fakat bu genellemenin yanlış olduğunu söylememiz mümkündür. Zira Malatyalı olan Fudayl b. Muhammed el-Malatî hakkında Ziyaeddin el-Makddîsi, Heysemî ve İbn Hacer'in eserlerinde ondan nakledilen rivayetlere yer vermesi ve nakledilen bu hadislerinin makbul ve hasen olduklarını söylemeleri onun makbul bir ravi olduğu neticesine varmamızı neden olmaktadır.

Fudayl b. Muhammed el-Malatî'nin naklettiği hadislerin fıkhi konularda olması ayrıca önem arz etmektedir. Fudayl el-Malatî'nin hadisleri muammerûndan sayılan Taberânî ve Ebu Nuaym Fazl b. Dükeyn gibi iki büyük âlim arasında bir köprü vazifesi görmesi itibariyle de önemlidir. Ondandır nakledilen hadislerin, kendisinin dokuzuncu tabakadan etbâü't-tâbiînün küçüklerine yetişmesi ve onlardan hadis alması itibariyle kayda değerdir. Bu durum aynı zamanda bu rivayetlerin âlî isnadlarla rivayet edilmesine sebeb olmuştur.

Ayrıca Fudayl el-Malatî'nin hadisleri *Sahîhayn*'a müstahrec olarak kullanılması açısından oldukça önemlidir. Çünkü Fudayl el-Malatî ile Buhârî ve Müslim'in ortak şeyhleri vardır.

⁶² Müslim, "Mesacid", 654.

Diğer bir husus da İbn Ebû Hâtim'in rivayetlerini yazılı olarak aldığı ve hadislerine muttali olduğu ancak hakkında cerh ve ta'dil lafzıyla değerlendirme yapmamış olması Fudayl el Malatî'de makbul bir râvi olduğu en azından zayıf bir ravi olmadığını göstermektedir.

Son olarak Malatyalı ravileri genelleme yaparak tamamının zayıf olduklarını söylemek yanlışır. Çünkü içlerinde Fudayl b. Muhammed el-Malatî gibi ilim çevrelerince makbul görülen bir muhaddis de bulunmakta ve ondan nakledilen rivayetlerin muteber eserlerde yer aldığını görmekteyiz.

Kaynakça

- Beşşar Avvâd Maruf - Şuayb el-Arnâvut, *Tahrîru Takrîbü't-Tehzîb*. 4 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-risale, 1417/1997.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail. *et-Târîhu'l-kebîr*. thk. Seyyid Hâşim en-Nedvî. 9 Cilt. Beyrut: Dâru'l-fikr, ts.
- Buhârî, Muhammed b. İsmâîl el-Cu'fî. *Şahîhu'l-Buhârî*. thk. Muhammed Zuheyr en-Nâşir. Beyrût: Darû tavkî'n-necât, 9 Cilt, 2001/1422.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî el-Ezdi. *Sünen-i Ebî Dâvûd*. thk. Muhammed Muhyiddîn Abdülhamîd. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-fikr, ts.
- Ebû Hâtim er-Râzî, Muhammed b. İdrîs b. Münzir er-Razi. *el-Cerh ve't-ta'dîl*. Beyrut: Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, 1271/1952.
- Ebû Nuaym el-İsfahânî, Ahmed b. Abdillâh b. İshâk. *el-Müntehab Min Kitâbi's-Şuârâ*. thk. İbrahim Sâlih. Dımaşk: Dâru'l-beşâir, 1414/1994.
- Ebû Nuaym el-İsfahânî, Ahmed b. Abdullah b. İshâk. *el-Müsnedü'l-müstahrec 'alâ Şahîhi Müslim*. thk. Muhammed Hasan Muhammed Hasan İsmail eş-Şafii. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, 1417/1996.
- Ebû Nuaym el-İsfahânî, Ahmed b. Abdullah, bû Nuaym el-İsfahânî. *Ma'rifetu's-Sahâbe*. thk. Âdil b. Yusuf el-Gazâzî, Riyad: Dâru'l-Vatan 1419/1998.
- Ebû Nuaym el-İsfahânî, *Târîhu İsbehân*, thk. Seyyid Kesrevî Hasan, Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1410/1990.
- Ebû Ubeyd, Kâsım b. Sellâm b. Miskîn el-Herevî. *Garîbü'l-Hadis*. thk. Dr. Muhammed Abdülmuîd Han. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-Arabî, 1396/1976.

- Ebû Yûsuf, Ya'kûb b. İbrâhîm b. Habîb el-Kûfi. *el-Harâc*. thk. Taha Abdürrauf ve Sa'd Hasan Muhammed. b.y.: Mektebetü'l-Ezheriyye li't-Türas, ts.
- Efendilioğlu, Mehmet. "Ziyâeddin el-Makdisî", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 43/492-495.
- Ebü'ş-Şeyh, Ebû Muhammed Abdullah b. Muhammed b. Ca'fer el-İsfahânî. *Tabakâtü'l-muhaddissîn bi-İsfahân ve'l-vâridîne 'aleyhâ*. thk. Abdülgafûr el-Belûşî. 4 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 2. Basım, 1412 /1992.
- Göğebakan, Gökür. "Malatya". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2001, 27/468-473
- Halîfe b. Hayyât, Ebû Amr eş-Şeybânî, *Târîhu Halîfe b. Hayyât*, thk. Ekrem Ziyâ el-Ömerî, 4 Cilt. Dımeşk: Dâru'l-kalem, 1397/1977.
- Hatîb el-Bağdâdî, Ebû Bekr Ahmed b. Alî. *el-Müttefik ve'l-Müfterik*. thk. Dr. Muhammed Sâdık Aydın el-Hamîdî. 3 Cilt. Dımeşk: Dâru'l-Kadiri, 1417 /1997.
- Hatîb el-Bağdâdî, Ebû Bekr Ahmed b. Alî. *Târîhu Bağdâd*. thk. Dr. Beşşar Avvâd Ma'rûf. 16 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1422 /2002.
- Hemâm, Abdulcevâd. *et-Teferrüd fî rivâyeti'l-hadis ve menhecu'l-muhaddissîn fî kabûlihi ev reddihî*. Beyrut: Dâru'n-Nevâdir, 2008.
- Heysemî, Ebû'l-Hasen Nûrüddîn Alî b. Ebî Bekr. *Mecma'u'z-Zevâid ve Manbâ'u'l-Fevâid*. 12 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1418/1988.
- İbn Âbidîn, Muhammed Emin b. Ömer ed-Dımeşkî. *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-Dürri'l-muhtâr*. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l- Fikr, 2. Basım, 1412/1992.
- İbn Asâkîr, Ebû'l-Kasım Ali b. el-Huseyin b. Hibetullah b. Abdullah. *Târîhu Medînetu Dımeşk*, thk. Ömer b. Ğarâme el-Amrî. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1995.
- İbn Hacer el-Askalânî, Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî el-Askalânî. *en-Nüket 'alâ Kitâb İbn Şalâh* thk. Rebi' b. Hâdî Umeyr el-Medhalî. 2 Cilt. Medine: İmâdetü'l-Bahsi'l-İlmî bi Câmiati'l-İslâmî, 1404/1984.
- İbn Hacer, Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî el-Askalânî. *Tağlikü't-Ta'lik alâ Sahihi'l-Buhârî*. thk. Said Abdurrahman Mûsâ el-Kazekî. 5 Cilt. Beyrut: Mektebü'l-İslami, Dâru'l- Ammâr, 1405/1985.

İbn Hacer, Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî el-Askalânî. *Takrîbü't-Tehzîb*. thk. Muhammed Avvâme. Halep: Dâru Reşîd, 1406/1986.

İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî. *es-Sikât*. 9 Cilt. Hindistan: Dâiratü'l-Maârifî'l-Osmâniyye, 1393/1973.

İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî. *Sahîhu İbn Hibbân* (el-İhsan fî Takribi Sahihi İbn Hibban). Tertib: el-Emir Alaüddin Ali b. Belbanî Farisî. thk. Şuayb el-Arnaut. 18 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1408/1988.

İbn Kesîr, Eb'l-Fidâ' İmâmüddîn İsmâîl b. Ömer ed-Dımaşkî. thk. Ali Şîrî, 15 Cilt. Beyrut: İhyâu't-Turâsi'l-Arabiyye, 1408/1988.

İbn Kesîr, Eb'l-Fidâ' İmâmüddîn İsmâîl b. Ömer ed-Dımaşkî. *el-Bâisu'l Hasîs, ilâ İhtisârî Ulûmi'l-hadîs*, thk. Ahmet Muhammed Şâkir, Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye t.s.

İbnü's-Salâh, Ebû Amr Takıyyüddîn Osmân b. Salâhiddîn eş-Şehrezûrî. *Mukaddimetü'bni's-Salâh*. thk. Abdüllatîf el-Hemîm ve Mâhir Yâsin el-Fahl. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l İlmiyye, 1423/2002.

İbn Seyyidünnâs, Muhammed b. Muhammed el-Ya'merî. *en-Nefhu's-şezî fî şerhi Câmi'i't-Tirmizî*. thk. Ebû Cabir el-Ensârî ve Ahirûn. 4 Cilt. Riyad: Dâru's-Samiî, Neşriyat ve Yayım, 1428/2007.

İbn Zencûye, Ebû Ahmed Humeyd b. Mahled el-Horasânî. *el-Emvâl*. thk. Şâkir Zîb Feyyâz. Suudi Arabistan: Merkezi Melik Faysal İslami Araştırma ve Çalışmaları, 1406/1986.

İbnü'l-Esîr, Ebu'l-Hasen İzzüddîn Alî b. Muhammed el-Cezerî. *el-Kâmil fi't-Târih*. thk. Ebü'l-Fidâ Abdullah el-Kâdî. 10 Cilt. Beyrut: Dâru'l -Kütübi'l-İlmiyye, 1407/1987.

İbnü'l-Kattân el-Mağribî, Ebü'l-Hasen Alî b. Muhammed b. Abdülmelik el-Fâsî. *Beyânü'l-vehm ve'l-ihâmi'l-vâkı'ayn fî kitâbi'l-Ahkâm*. thk. Dr. Hüseyin Ayet Saîd. Riyad: 6 Cilt. Dâru Tibet, 1418/1997.

İbnü'l-Mukrî, Ebû Bekr Muhammed b. İbrâhîm b. Alî el-İsfahânî. *Mu'cemü's-şüyûh*. thk. İbn Abdurrahman Adil b. Sa'd. Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1419/1998.

Leknevî, Ebü'l-Hasenât Muhammed Abdülhay b. Muhammed es-Sihâlevî. *er-Ref' ve't-tekmîl fi'l-Cerh ve't-ta'dîl*. Abdülfettâh Ebû Gudde. Beyrut: Dâru'l-Beşâir, 6. Basım, 1421/2000.

Metin, Tülay. *Türkiye Selçukluları Devrinde Malatya*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, 2010.

- Müslim b. Haccâc, Ebü'l-Hüseyn el-Kuşeyrî. *Sahih-i Müslim*. thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. 5 Cilt. Riyad: Dâru'l Âlemi'l-Kütüb, 1417/1996.
- Mütenebbî, Ebü't-Tayyib Ahmed b. el-Hüseyn b. el-Hasen el-Kindî. *Divânü'l-Mütenebbi bi-Şerhi'l-Akberi*. thk. Dr. Ömer et-Tabbâ". Beyrut: Dâru'l-Erkâm b. Ebi'l-Erkâm, 1418/1997.
- Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb. *Sünen-i-Nesâî (el-Müctebâ)*. thk. Şeyh Abdülfettâh Ebû Gudde, 9 Cilt. Halep: Mektebü'l-Matbuat, 2. Basım, 1406/1986.
- Sem'ânî, Abdülkerim b. Muhammed b. Mansûr. *el-Ensâb*. Talik. Abdullah el-Barudî. 5 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Cenân, 1408/1988.
- Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr eş-Şâfiî. *Târîhu'l-hulefâ*. thk. Hamdi Demirtaş. b.y.: Mektebetü Nezar Mustafa el-Baz, 1425/2004.
- Taberânî, Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed. *el-Mu'cemü's-Sağîr*. thk. Muhammed Şekûr Mahmûd el-Hâc Emrîr. 2 Cilt. Beyrut: el-Mektebü'l-İslâmiyye, 1405/1985.
- Taberânî, Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed. *el-Mu'cemü'l-Evsat*. thk. Târik Muhammed ve Abdülmuhlis el-Hüseynî. 10 Cilt. Kahire: Dâru'l-Haremeyn, 1415/1995.
- Taberânî, Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed. *el-Mu'cemü'l-Kebîr*. Hamdî Abdülmecîd es-Selefi, 20 Cilt. Musul: Mektebetü'l-Ulûm ve'l-Hikem, 2. Basım, 1404/1983.
- Taberânî, Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed. *Mekârimü'l-ahlâk*. Beyrut: Dâru'l -Kütübü'l-İlmiyye, 1409/1989.
- Taberânî, Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*. thk. Muhammed b. Abdulmecid. Beyrut: Muessetur'r-Risâle, 1405/1984.
- Tirmizî, Ebû îsâ Muhammed b. İsa b. Sevre. *Süneni't-Tirmizî*. thk. Ahmed Şakir. 5 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-türâsi'l -Arabî, y.y.
- Yakut el-Hamevî, Ebû Abdillâh Şihâbüddîn Yâkut b. Abdillâh er-Rûmî. *Mu'cemü'l-Büldân*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, y.y.
- Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed et-Türkmânî. *Siyeru A'lâmi'n-nübelâ*, thk. Şuayb Arnavut vd., 25 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 9. Basım, 1413/1993.
- Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed. *el-Muktenâ fi serdi'l-künâ*. thk. Muhammed Salih Abdülazîz Murad. 2 Cilt. Medine: el-Meclisü'l-İlmi bi'l-Camiati'l-İslamiyye, 1408/1988.

Hamod, Fudayl b. Mohammed al-Malatî His Stature and Importance in the Hadith Narration

Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed. *Târîhu'l-İslâm ve vefeyâtü'l-meşâhîr ve'l-a'lâm*. thk. Dr. Beşşar Avvâd Maruf. 15 Cilt. b.y: Dâru'l-Garbi'l-İslami, 1423/2003.

Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed. “*Men tuküllime fihi ve huve muvessek*” thk. Muhammed Şekûr, (ez-Zerkâ': Mektebetu'l-Menâr, 1406/1986.

Zemahşerî, Ebü'l-Kâsım Mahmûd Ömer el-Hârizmî. *el-Fâ'ik fi garîbi'l-hadîs*. thk. Ali Muhammed el-Buhârî - Muhammed Ebü'l-Fadl İbrahim. 4 Cilt. Lübnan: Dâru'l-Ma'rife, 2. Basım, y.y.

Ziyâeddin el-Makdisî, Ebû Abdillâh Ziyâüddîn Muhammed b. Abdilvâhid b. Ahmed el-Makdisî es-Sa'dî, *el-Mustarec min el-Ehâdisu'l-Muhtâre mim mâ lem yuhrichü'l-Buhârî ve Müslim fi Şahîhay-himâ*, thk. Abdu'l-Melik b. Abdullah b. Duheyş, Beyrut: Dâru Hıdr Li't-Tabbâti ven-Neşr, 1420/2000.

Fudayl b. Mohammed al-Malatî

His Stature and Importance in the Hadith Narration

Musab HAMOD

Extended Summary

Malatya emerged in the Umayyad and Abbasids period as an Islamic border town on the al-Sham - Rome borders (thugur) and that distanced it from the field of Hadith narration which was abounding in the cities of the Caliphate. Nevertheless, it had through the imam of its mosque, al-Fudayl b. Muhammad (died: 284 AH - 897 AD) a contribution in the field of hadith narration because he (al-Fudayl) narrated from famous hadith scholars like Abu Naim al-Fadl b. Dukain and at the same time some famous hadith scholars like al-Tabarani rely on al-Fudayl narrations and narrated most of his hadiths.

However, there was not enough studies about al-Fudayl b. Muhammad in the books of al-Jarh, al-Ta'dil and al-tarajem, and later contemporary studies have neglected him as well. So I did not find a thorough research on him that fits his mentioned importance.

The problem of the research is that there is no explicit text on al-Fudayl regarding to al-Jarh or al-Ta'dil, despite of the availability of the initial means, which is probing the hadiths he narrated and comparing them with the others' narrations, and revealing the reasons that favor the side of al-jarh or al-Ta'dil, in addition to the common generalization by Hafiz Abdul Ghani al-Masri that says all the Malatian narrators are unreliable and elucidate the unfairness against al-Fudayl in this generalization

Are all the Malatian narrators really unreliable? What is the reason for the unreliability of them? Does this have anything to do with the political and social situation of Malatya? What is the stature of al-Fudayl al-Malatî and his importance in the Hadith narration? This finding answers these questions and aims primarily to show the stature of al-Fudayl in Hadith narration; theoretically by editing what was said about him in the books of al-Jarh and al-Ta'dil and practically, by comparing the narrations. Then to indicate the value of his distinctive narratives.

In this study, I followed the descriptive-comparative approach. I first researched al-Fudayl's life, the scientific and political environment, his sheikhs and students, then clarify his stature and importance in the narration.

Finally I have concluded with the most important result which is the acceptance of the hadiths narrated by al-Fudayl al-Malatî, and the invalidation of all the allegations that generalize the description of denial and unreliability to the Malatian narrators, based on the silence of Ibn Abi Hatim

about him, in spite of the fact that the hadiths of Al-Fudayl were within his reach; a silence that tends to be an acceptance, in addition to three presumptions that favor the acceptance side; The **first** is Abu Na'im's usage of al-Fudayl's narrations as a mustakhraj on Sahih Muslim, and thus he is reliable according to Abu Naim. The **second** is al-Haythami's ruling in his book, *Majma' al-Zawa'id*, on the isnad, in which al-Malatī was one of its narrators, as being sahih'sound'. And the **third** is Ibn Hajar's usage of the isnad in which al-Fudayl al-Malatī is a narrator, in a commentary link from al-Bukhari's mu'allaqat, then ruled it as being sahih'sound' and all its narrators are reliable.

To sum up, we can list the important results that were obtained from this study as following:

1. The paucity of scientific activity in Malatya, which was a border town at that time, and the emergence of political turmoil were influential in the fact that Malatian scholars were generally seen as unreliable.

2. Based on the rules of Abu Nuaym al-Asfahani, al-Heysemi and Ibn Hajar and other scholars', It can be said that the hadiths narrated by al-Fudayl İbn Muhammad al-Malatī are hasan 'good' and makbul 'acceptable'.

3. The number of hadiths narrated by al-Fudayl is very important as they are related to fiqh and ethical issues.

4. The importance of al-Fudayl's hadiths also lies in being a bridge between two aged and significant scholars like Taberânî and Ebu Nuaym Fazl b. Dukain.

5. al-Fudayl's hadiths are authentic in that he was a contemporary of the juniors of etbau't-tâbiîn from the ninth stratum and received hadiths from them. And this shows that he has âli 'high' isnads.

6. al-Fudayl's hadiths are very substantial in terms of being used as a mustakhraj for al-Sahîhayn. Because he has common sheikhs with Bukhari and Muslim.

7. It can be concluded that the narrators who received written narrations of Ibn Abi Hatim and read his hadiths, but they were not judged by any form of Jarh or Ta'dil, are acceptable narrators. Therefore, he (Fudayl al-Malatī) is considered an acceptable narrator.

8. As a result of the research also was revealing the great value of al-Fudayl's narration in fiqh and ethics, in terms of its highness in isnad and uniqueness that no one else narrated and at the same time it (the narration) is not shaath 'irregular'. And that the hadiths he narrated have the benefits of the Mustakhraj as well.

Finally, I recommend the researchers to investigate the lost hadiths of Fudayl al-Malatī especially those he narrated from Ebû Velîd et-Tayâlisi and Abdüsselâm b. Mutahhir. Because these two are among the sika (authentic) narrators of the ninth stratum. And to Collect and examin the hadiths of al-Fudayl to obtain as many benefits as possible from them which will also make an important contribution to the field of hadith.

Keywords: Hadith, Malatya, Narration, al-Jarh, al-Ta'dil, Mustakhraj.